

Emlékezés Berde Mózsáról.

(Köszöntő a Berde serleggel. Az 1938 évi január 16-án tartott Berde ebéden, mondotta: **Ürmösi Károly**, kolozsdobokai esperes.)

Igen tisztelt Asztaltársaság! Kedves Afiai az Urban!

Nem véletlenül használom ezt a megszólítást: Kedves Afiai! Nem is megszokás hatalmának hódolva, vagy előírásosan.

Tudatosan és szándékosan teszem ezt.

Ugy érzem s az a meggyőződés, hogy ez a — különben rendszerint templomban és istentiszteleten használatos — kifejezés egészen hozzáillő, sőt egyedül hozzáillő ennek a mostani alkalomnak és helyzetnek, ezeknek a mostani pillanatoknak, általam — s bizonyára mindnyájunk által — éreztetett ünnepélyességéhez.

Annival inkább is, mivel meggyőződésem s bizonyára mindnyájunknak meggyőződése az is, hogy az unitárius vallásosság és istentisztelet helyesen és öntudatosan felfogva s magasabb értelmezésben nincsen helyhez kötve. Nincsen még olyan szent helyhez sem, mint a templom.

Mert mindenütt és mindig templomban kell éreznie magát bizonyos mértékig, ahol és amikor Istent gondolatokkal, érzésekkel és cselekedetekkel kell dicsérni és imádni lehet.

Az unitárius vallásosságnak temploma igazában a tiszta és jószándéku szív, amely nélkül „a kézzel csinált“ templomnak nincsen meg a maga igazi jelentősége.

Az unitárius vallásosságnak temploma igazában maga az élet, ahol azt nemesen fogják fel és úgy is folytatják: ahol vezető irányelvekként állanak — úgyszólván alapigékként csengenek — a szivekben ezen szent intelmek és mindenekfelett való parancsok: „Az Isten lélek és akik őt imádják szükség, hogy lélekben és igazságban imádják.“ „Erről ismer meg mindenki, hogy az én tanítványaim vagytok, ha egymást szeretitek.“ „Mutasd meg nekem ezért a te hitedet a te cselekedeteidből,“ mert „nem min-

denki, aki ezt mondja: Uram! megyen be a mennyeknek országába, hanem, aki cselekszi a mennyei Atyának akaratát,“ Azért „Egymásnak terhét hordozzátok és úgy töltsétek be a Krisztus törvényét.“

* * *

Ennek a magasabban értelmezett és helyesebben felfogott unitárius vallásosságnak egyik jellegzetes képviselőjét — szinte merem mondani: megtestesülését — látom abban, akiről most nekem hivatásom és mindnyájunknak kedves kötelességünk megemlékezni:

Berde Mózsában, az unitárius jóltevők fejedelmében.

Mert az volt. Ugy érzem: jogosan nevezhetjük őt annak, akár az adomány nagyságát tekintjük, akár a lelki emelkedettségre valló elgondolást, amelyből az származott s nem kevésbé az áldozatosság nagy mértékét, amely annak megvalósításában megnyilvánult és megbizonyosodott.

Egy van csupán, amely gondolkozóba ejthet, vajjon használhatjuk-e ezt a bármennyire is megérdemelt, megtisztelő és felmagasztaló címet: fejedelem. S ez az, ha az Ő puritánságig menő szerénységére, igénytelenségére és egyszerűségére gondolunk.

És éppen ezekről esik nekem jól ez alkalommal megemlékezni s az ezekkel nála — tapasztalatom szerint — együttjáró kedves közvetlenségről.

* * *

Berde Mózsárról e helyen és ilyen alkalommal sok dicsőítő és az Ő nagyságához méltó elismerő méltatás hangzott el.

„Berde Mózsárról szolt az ének,“ költői lendülettel ódai szárnyalással.

Szólott hozzá méltó szónoki disszel, himnikus emelkedettséggel.

Én ezúttal csupán két vele kapcsolatos kedves és feledhetetlen lelki élményemnek felujjításával kívánok hódolni az Ő emlékének és szellemének.

* * *

Az egyik az, amikor mint alsó osztályu gimnázista több-
izben találkoztam vele a mostani Dávid Ferenc utcán, amely neki egyik rendes útvonala volt s minden alkalommal azzal a szinte

rajongásig menő csodálattal, tisztelettel és hódolattal köszöntem neki, amelyet akkor a nagyok iránt éreztem. S ma is érzek az igazi nagyok iránt.

És Ő csaknem mindig ezekkel a barátságos és meleg szavakkal fogadta a köszöntésemet: „szervusz édes kedves kis fiam!” És aztán tovább is beszélgetett és érdeklődött.

Ez akkor természetesen kedvesen érintett. Gyermeki lelkem ösztönös érzésével, kiéreztem belőle a jóságot s talán a lelki nagyságot is.

Ma egészen bizonyosan ki érzem. Sőt! Ma egy életprogramot, egy kitűzött élethivatást olvasok ki abból. Egy programot és egy élethivatást, amely abban csúcsonyul ki és körvonalozható, hogy Berde Mózsának minden unitárius vallású szegény tanuló, s különösképen székely tanuló „édes kedves kis fia” volt, akin segíteni, élethivatása kötelességének tekintette.

* * *

A másik emlékem az, amikor a már néhai — nekem szintén kedves emléktű, nagynevű főpásztorunk, aki akkor, mint néhány teológiai tárgynak tanára, lakásán, ahol néhány előadást tartott, körülbelől ezekkel a szavakkal fogadott engem és egyetlen osztálytársamat: már szintén néhai Simonfi Mártont: „No kedves barátaim! Jöjjenek, mert maguk most minden tudománynál szembet és fontosabbat tanulnak.” És ezután lemásoltatta velünk két példányban Berde Mózsának talán épen azon napon kihirdetett végrendeletét. És mi hallgattuk és irtuk szinte áhitattal — a templomi gyászpompá komoly ünnepélyességével hangzó és mégis megindító, szívhez szóló kezdő szavakat: „Korom int, hogy rendezzem házamat, ügyeimet, testemnek és lelkemnek még ép és egészséges állapotában.”

* * *

Boldog voltam akkor és boldog vagyok most, hogy ezeket elmondhatom. S ezzel a hálás emlékezés egy szerény virágcsokrát helyezhetem el az Ő lelki emlékjéhez.

Boldog vagyok, hogy ezt mondhatom: Legyen áldott az Ő emléke és éljen közöttünk az Ő szelleme!

* * *

Berde Mózsá vagyónát, a tőle nyert örökséget mostoha körülmények leapaszthatják. Azt az örökkévaló értéket azonban, amelyet Ő vagyónával együtt hagyott reánk, semmiféle hatalom és mostoha körülmény el nem veheti tőlünk.

Csak éljen közöttünk az Ő szelleme!

Mert csak addig van jövők és létjogosultságunk, amíg ez a szellem él közöttünk. Addig minden unitárius egy élő tőke s egyben egy kiapadhatatlan lelki erőforrás.

És élhet ez a szellem mi közöttünk. Hiszen, ha vagyonunkkal nem is áll módunkban mindnyájunknak, hogy „egymásnak terhét hordozzuk és úgy töltsük be Krisztus törvényét“, módunkban áll ez lelkiekben; mindenekfölött az egyetértő, egyetértésre, áldozattal és önuralommal is törekvő, mindeneget elfeledő és kiegyenlítő szeretet által, amelyekre a mai helyzetünkben különösen is olyan nagy szükségünk van.

Éljen hát közöttünk az Ő nagy szelleme, hogy szeretett és féltett egyházunk „vivat, crescat, floreat!“ — éljen, növekedjék, virágozzék — „ad multos annos“ — az idők végéig! *Amen.*

A jó pap képe.

„Ti vagytok e földnek savai, hogyha a só megízetlenül, mivel sóztatik meg?”

Nem egyházi beszédet akarok mondani, nem is azt akarom fejtegetni, hogy Jézus valóban mondotta-é ezeket a szavakat s ha mondotta, kiknek mondotta, hol és milyen alkalomból mondotta? A 12 apostolhoz szólott-é csupán, vagy a 70 tanítványhoz, vagy talán az egész Tábor-hegyi sokasághoz beszélt?! Nem kérdem, volt-é akkor, aki megérdemelje, hogy Jézus által a föld savának, az élet megízesítőjének neveztessek! Minden bizonnyal kellett lenni ilyennek, mert különben nem használta volna e szavakat. De, hogyha én ma e szavakat idézem, akkor minden bizonnyal elsősorban lelkésztársaimhoz intézem, mint akiknek hivataluknál fogva, de általában keresztény voltuk miatt is, valóban az élet savainak kell lenni, ami nélkül nincs igaz keresztény élet, nincs példaadó papi hivatal, mert az ízetlen só nem egyébre való, mint-hogy kivetessék és megtapodtassék, mert az ízetlen só már nem is só!

Midőn azonban úgy tekintjük magunkat, mint a földnek savait, vigyázzunk, nehogy a dicsőség lelkünkben kevélységet szüljön. Minél tündöklőbb Istennek irántunk való kegyelme, annál több a kötelesség és annál nagyobb az erkölcsi felelősség, mely minket ezen dicsőség megőrzésére kötelez, mert ha a só megízetlenül — kivetik és megtapossák!

A földnek sava, a világnak világossága kell legyen minden jó keresztény, mert erre lett már születésekor elhiva és erre lett elkötelezve a keresztiség szertartásában, mikor Jézus bárányai közé besoroztatott. S ha föld savának, világ világosságának kell lenni már az egyszerű keresztény hívőnek is, mennyivel inkább vonatkozik ez a Jézus nyájának pásztoraire, a keresztény egyház vezetőire és előljáróira, az egyházi és világi papságra. Az iskolai és teológiai nevelés e magas szellemi tulajdonságok felébresztésére és kifejlesztésére hivatottak, de a helyes utmutatást mégis a ki-